

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5

Fylke: Vest-Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Spangereid

Emne: Vannbering

Bygdelag:

Oppskr. av: Olav Jørgen Galne

Gard: Gars

(adresse): Spangereid

G.nr. 155 Br.nr. 16

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Delvis av det jeg har sett sjøl og endel med a° talende eldre folk.

SVAR

Spørsmål 1. Ja, a° bare vann med "aag" uttales slik da folk her taler med "blåse" tonsomanner. Det kalles for "aaget". Det var et uttalet tre som de la over skubbene. Uttalet med åpning på midten slik at halsen kunde komme inn. Uttalet hadde form omtrent slik: Da hver ende av åtet var der festet et lite tang av bast eller annet. I hver ende var der en liten krok festet til. Denne kunde være av hardt tre f.eks. eiker, men der blei vesentlig brukt jernkrok, enten smiet eller bare bøyd til en krok av jernstang eller en lang stykk spiker. Når "aaget" blei lagt på skubbene og vannbottlene hengt på krokene var distansen fra åtet der tangen var festet til og ned til kroken der vannbottlene blei hengt på så lang at en hardt flegge hender rundt kroken ned hanket på vannbottlene for a° styre bottlene for ikke a° svaike for mye under vannberingen. Med hensyn til spørsmålet om når vannbering slutted må jeg komme med en litt lengre utredning for denne gærts avst. Utviklingen for

2
gården Gøhu blei utført i 1888-93. Her er
nu 20 matrikulerte bruk på gården. Utskift-
ningen på gården var, etter det eldre folk
som var med den gang, forkjeller noe av en
"revalusjon" i gårdens historie. Det merkes
på mange måter. For å ta et eksempel: En
mann hadde jorden sin opdelt i omkring
40-50 små stykker eller "teiger" og hver
av disse hadde sitt navn. Etter utskift-
ningen fikk han eiendommen samlet
i 7 stykker, og hver av disse fikk da
sitt navn. Alle de navn som tidligere
var brukt på hvert enkelt lite stykke
blei da overflødige og han kunde greie seg
med 7 navn. Fleste av de gamle navn
blei da glemt og sprøket blei disse ord
fattigere, men det var jo med de nye
eiendomsforhold som opsto mer
"rasjonelt" og praktisk med færre navn.
Også når det gjalt vannføring og vann.
Forsyning endredes forholdene seg etter ut-
skiftningen seg. For den tid var her på
gården 3 kjelder og 2 brønner som går-
dens folk brukte. Idag er her ialt
10 brønner og 2 kjelder som brukes. Den tredje
kjelde er gått av bruk da den er så langt
fra hus. Disse nye brønner som er grave
ligger helst på gårdstomt midt mellom
våningshuset og fjøset og det blir da nær
på meter å bære inn vann og de behøver
da ikke å bruke noe "drag." Dette med
å grave brønner blei naturligvis ikke
gjennomført straks utskiftningen var
ferdig. Det tok flere år, og derfor brukte

— : Vannbering

3

de aaget så lenge de hadde lang vei. Det blir derfor ikke godt å sette ned, bestemt år da den slags vannbering sluttet men det kan med bestemt sies at den kunne verte eller utskiftningens. Når de sluttet med å bære vann i trebøtter kan en si at omkring årene 1915-20 blei det mer alminnelig her for å gåden å bruke bare sinkbøtter. Eldre folk fort 1870. har fortalt at i dens barndom omkring 1880 begynte de å bruke sinkbøtter å bære vann i, men de fant dengang ut at drikkevannet ikke kunde stå i sinkbøtten for da blei det ikke godt. derfor slo de vannet over i en trebøtte.

M. h. t. vannbering på aag har jeg sett på nabogården at folk var sommeren, når det var børt og beirneene tomme, og de hadde lang vei til vannkjelda i skogkanten bar de på åk.

Men det var ikke bare til vannbering de brukte åk. Her på gården når de skulle sette potter om våren bar de 2 kopper ad gangen fra pottekjelleren og ut på åkeren. Jeg kan haaste at det var særlig eldre folk som bar slik-arlageleg fordi de var mer vant til det fra vannberingen.

Spørsmål 2 og 3. ikke kjent her.

— 4. Når mannen ikke var hjemme var det kona, kjeneene eller de store barn som bar vann. Bering av vann fra beirne

4 idag er så mitt fastgjeldig både kona, mannen
og barna bærer vann uten at det er noe
regul om det

Sp. 5. Vannberingen er nærlunde lik på de
store og små gårdbruk her er ikke mange
husmenn på gårdene.

Spørsmål 6. Nei, ikke høyt balt om det

Spørsmål 7. Vannforsyningen er nærlunde
lik hva den var før. Boring av vann fra
brunn med sinkbitter til hus og fjøs.
Der har i de siste 30-40 år blitt gravet
nokså mange brønner på de fleste gårdene
rundt i heredet, og vannet blir da kastet
for mange. Det er bare få som har inn-
lagt springramm og pumpe i hus og fjøs.
Der har i den senere tid vært større
interesse for det. Som beringsforholdene er
i heredet kan vel de færreste få springramm
uten for store utgifter. De som har brønner
må henvise til å bruke pumpe. På denne
gården, og forøvrig flere andre gårder i
heredet er brønnene ca 7-9 meter dype.
Det bør da helst være elektrisk pumpe, skal
de bli noe effektive. Dette er et spørsmål
om store utgifter for den enkelte og en
må gå utfor at det vil ta uendelig
lang tid for alle kan få innlagt vann i hus
og særlig i fjøs. - Dessuten det nærgang kan
bli utført.